DE GAULLES TREDIE PARLAMENT

ERLING BJØL

Det franske parlamentsvalg den 5. og 12. marts var det tredie under den femte republik. Ligesom valget i november 1962 sikrede det et gaullistisk flertal for den næste legislatur, men af en noget andet sammensætning, som øjensynlig har skabt forventninger i oppositionen om, at kammeret vil blive opløst med henblik på nyvalg inden den normale femårs periodes udløb[1]).

Det er svært, inden lovgivningsarbejdet er kommet i gang, at bedømme, hvor berettigede disse forventninger er. Der er ingen tvivl om, at det gaullistiske flertal er heterogent i henseende til navnlig en række indenrigspolitiske spørgsmål, til dels også udenrigspolitiske, idet tidligere finansminister Valéry Giscard d'Estaing og hans »uafhængige republikanere« må anses for at være mere integrationistisk orienteret i den europæiske politik end de egentlig gaullister i U.N.R. – unionen for den nye republik. Familien Giscard d'Estaing hører til det miljø, der banede vejen for den IV republiks europæiske integrationspolitik, og Valéry Giscard d'Estaing har for indeværende år planlagt besøg i en række europæiske hovedstæder[2]).

Med en gruppe på 42 deputerede sammenlignet med 34 i det foregående parlament og deres marginale placering i den samlede gaullistiske gruppe, der valgtes under etiketten *Ve République,* er det Giscard d'Estaing og hans »ja men«-gaullister, der har nøglen til lovgivningsarbejdet i det nye parlament.

Da resultaterne forelå efter anden omgang, havde den samlede gaullistiske gruppe, der gik til valg under etiketten Ve République, foruden Giscard d'Estaings uafhængige republikanere omfattende de »betingelsesløse« gaullister i U.N.R. (unionen for den nye republik) og U.D.T (den venstregaullistiske Union Démocratique de Travail) samt en gaullistisk fløj af folkerepublikanere (M.R.P.), kun opnået 244 af 485 mandater, en tilbagegang på 40, mens »les giscardiens« vandt 8.

Giscard d'Estaings indflydelse øges yderligere af, at han har sikret sig posten som formand for finansudvalget, nationalforsamlingens vigtigste.

---

1) *Le Nouvel Observateur,* Paris 5/4 1967.

2) Se min *La France devant l'Europe,* København 1966, kap. IX og *l'Express,* Paris 10/4 1967.

Men han har visse grunde til at benytte sin nye magtstilling med skønsomhed og afholde sig fra at deltage i forhastede regeringsstorme som i forbindelse med Fuldmagtsafstemningen i maj selvom han hverken politisk eller menneskeligt står økonomi- og finansminister Michel Debré særligt nær. Med sine kun 41 år kan han lægge planer for en lang politisk karriere; det kan forventes, at han vil skele til mulighederne ved præsidentvalget i 1972.

I øvrigt er det papirtynde flertal, som den V republik opnåede ved valget, næppe et helt dækkende udtryk for den parlamentariske situation i den nye nationalforsamling. I en kampsituation kan gaullisterne regne med visse reserver både i gruppen »divers modérés« (15) og blandt Jean Lecanuets centrumsdemokrater, der opnåede 27 mandater sammenlignet med 42 i det foregående kammer, senere udvidet til 38 ved tilslutning fra etikketteløse.

Disse reserver viste sig ved afstemningen om formandsposten den 4. april, hvor den gaullistiske kandidat Jacques Chaban-Delmas opnåede 261 stemmer mod 214 for venstrepartiernes kandidat Gaston Defferre.

Mandatforskydningerne ved marts-valget var mindre udtryk for en forskydning i stemmetal end for en mere effektiv udnyttelse af valglovens taktiske muligheder fra venstreoppositionens side. En sammenligning mellem første omgang i november 1962 og i marts 1967 ser således ud[3]):

	18. november 1962			5. marts 1967	
Indskrevne vælgere	27.526.358			28.291.838	
Sofavælgere	8.608.199	31,27		5.404.687	19,10
Afgivne stemmer	18.918.159	68,73		22.887.151	80,90
Partier	Stemmer	%		Stemmer	%
Kommunister	4.003.553	21,84		5.029.808	22,46
P.S.U. og forsk. ven.	427.467	2,33		506.592	2,26
Venstreføderation	2.298.729	12,54	(S.F.I.O.)		
	+1.429.649	+7,79	(radikale)		
	3.728.378	20,33		4.207.166	18,79
V Republik	5.855.744	31,94	(U.N.R./U.D.T.)		
	+1.089.348	+5,94	(Uafh. repub.)		
	6.945.092	37,88		8.453.512	37,75
Centrumsdemokrater	1.665.695	9,08	(M.R.P.)		
	+1.404.177	+7,66	(Uafhængige)		
	3.069.772	16.74		2.864.272	12,79
Forskellige (moderate)				1.136.191	5,08
Yderste højre	159.426	0,87		194.776	0,87

[3]) *Le Minde,* Paris d. 7/4 1967.

Uanset hvilke stemmeflytninger, der måtte have fundet sted mellem partierne indbyrdes, altså meget ringe forskydninger i deres styrkeforhold, i det mindste ikke forskydninger svarende til ændringerne i mandatfordelingen, som den tog sig ud, da grupperne var blevet organiseret[4]):

Grupper:	2. legislatur	3. legislatur
Kommunister	41	73
Socialister og radikale	104	121
Centrumsdemokrater	54	41
Uafhængige republikanere	34	42
U.N.R.	230	200
Uden for grupperne	19	9

Inden dette resultat underkastes en mere detailleret analyse, kan der være grund til først at gøre et par generelle bemærkninger.

Den meget høje valgdeltagelse – den højeste siden folkefrontsvalget i 1936 – viser, at den politiske interesse ikke, i det mindste hvad valgdeltagelse angår, er blevet svækket af de nye former, som det politiske liv har fået i den V republik. Hvad den skyldes, må afvente en grundigere undersøgelse. Overhovedet er det her kun muligt og meningen at pege på nogle træk og tendenser i den franske vælgeradfærd, som kunne fortjene at blive gjort til genstand for en nærmere forskning. Hvad årsagerne til den høje valgdeltagelse angår, kan i denne forbindelse kun opstilles nogle hypoteser, som kunne undersøges:

1. Den politiske vækkelse, der skete ved præsidentvalget i december 1965.

2. En meget intensiv valgkamp, der i visse henseender havde en ny karakter derved, at den måske mindre var udtryk for en særlig kraftanstrengelse fra partiernes side end for en livlig interesse fra massekommunikationsmidlernes, specielt de kommercielle musikradioers side – Europe No 1 og Luxembourg, men også omfattende apolitiske eller i det mindste partiløse publikationer med masseoplag som billedbladet *Paris-Match* eller det store dameblad *Elle*.

Karakteristisk for denne form for valgkamp var, at den ikke havde karakter af ensidig påvirkning, men var præget af bestræbelser på at præsentere de forskellige gruppers synspunkter side om side og for radioernes vedkommende – i timelange udsendelser – i dialogform. Fjernsynet, der menes at have haft en stærk inflydelse på præsidentvalgkampagnen, spillede denne gang en forholdsvis langt mere beskeden rolle.

3. Anvendelsen – navnlig fra gaullistisk side – af professionelle kommercielle reklamebureauer i agitationen.

Videre er det værd at bemærke, at valgdeltagelsen i anden omgang –

[4]) Samme, 5/4 1967.

søndag den 12. marts – var væsentlig lavere end i første 72,21 pct. mod 80,90, hvor bevægelsen i 1962 var den modsatte: valgdeltagelsen steg fra 68,7 til 72,07 pct. Generelt kan man hertil bemærke, at udgangsgrundlaget i 1962 naturligvis var meget lavere. Men også, at »trekantkampe« i anden omgang var langt mere udbredte i 1962 end i 1967, hvor venstrepartierne på forhånd havde indgået generelle aftaler om tilbagetrækning af rivaliserende kandidater (*désistement*) i anden omgang, så man i langt de fleste omvalgskredse kun fik »dueller«. En analyse af trekampskredsene i 1967 viser, at valgdeltagelsen i anden omgang her gennemgående har været uforandret eller endda højere end i første.

Overhovedet tegner der sig et meget uensartet mønster, når man undersøger forskydningerne i valgdeltagelsen mellem første og anden omgang. I nogle kredse er der et stærkere fald end gennemsnittet, i andre stabilitet eller endda en modgående tendens.

Dette mønster fortjener en nøjere analyse med henblik på dets betydning for valgets udfald.

Man kunne på baggrund af den store rolle, som de to opinionsinstitutter I.F.O.P. og S.O.V.R.E.S. spillede under valgkampen, hvor de med dages mellemrum foretog velpublicerede undersøgelser af vælgerholdninger og på baggrund heraf fremsatte sandsynlighedsberegninger for mandatfordelingen i den nye nationalforsamling, formode, at der herigennem udøvedes en påvirkning på vælgerne i den forstand, at de for gaullisterne meget optimistiske »gafler« – højeste og laveste tal for de enkelte partiers mandater –, der offentliggjordes mellem de to omgange, kunne have tilskyndet gaullistiske vælgere til at blive hjemme ved anden, fordi de under alle omstændigheder anså sejren for sikker. I det mindste påvirkedes politiske kommentatorer af disse tal. Et af venstreoppositionens hovedorganer *Express* skrev således efter første omgang:

»Dette parlament får kun en birolle. Republikkens præsident og hans regering har aldrig været så stærke«[5]).

Men det er svært at påvise en sejrsikker »mageligheds tendens« i resultaterne. Man kan ganske vist konstatere en stigning over gennemsnittet i antallet af sofavælgere i en række evident sikre kredse. Men den væsentlige kilde til nedgangen i valgdeltagelsen synes dog at være, at vælgere, der har støttet en kandidat i første omgang, som har trukket sig tilbage i anden, har foretrukket at blive hjemme den 12. marts.

Dette har i en række kredse skadet gaullisterne, som centrumsvælgernes passivitet nok har kostet nogle mandater. Man kan i det mindste i 6 kredse med lavere valgdeltagelse i anden omgang konstatere følgende mønster:

$$O_2 > V_2 < V_1 + CD_1$$

[5]) *l'Express*, Paris d. 6/3 1967.

(O_2 = oppositionen i anden omgang), V_2 = V republik i anden omgang, V_1 = V republik i første omgang, CD_1 = centrumsdemokraterne i første omgang). Men denne form for vælgeradfærd har også ramt venstre-oppositionen. Socialdemokratiske og radikale vælgere har i stort omfang undladt at stemme på kommunistiske kandidater i anden omgang. Mønstret $V > C_2 < C_1 + F_1 + (PSU)$ genfindes i en række kredse, og kan have været afgørende i 8–9. De kredse, hvor man virkelig kan iagttage et stort frafald af ikke-kommunistiske venstrevælgere, er dog fortrinsvis enten kredse, hvori venstrekandidaten ingen chance havde som i Laon-kredsen, hvor 44 pct. af de ikke-kommunistiske venstrevælgere i første omgang savnes i det kommunistiske vælgertal i anden, eller hvor den kommunistiske kandidat under alle omstændigheder var sikker på sejr. Her kan man konstatere frafaldsprocenter på op til 37 pct. (Nanterre, Saint-Denis I) og 36 pct. (Saint-Denis VI, Val-de-Marne I).

Valget har dog vist større tilbøjelighed hos ikke-kommunistiske venstrevælgere til at stemme kommunistisk i anden omgang end ventet, uden at det derfor har kuldkastet den teori, der lå til grund for den af Føderationen anbefalede valgstrategi. Den gik ud på at opfordre vælgerne til i første omgang, hvis de var i tvivl, at stemme på den ikke-kommunistiske kandidat, fordi det i den sidste ende ville give det samlede venstre de bedste chancer, ud fra den betragtning, at de kommunistiske vælgere i anden omgang under alle omstændigheder ville stemme på en ikke-kommunistisk venstrekandidat, da de ikke havde noget alternativ, hvorimod ikke-kommunistiske vælgere i et vist omfang ville falde fra eller støtte andre kandidater.

Ud fra den samme betragtning søgte Føderationen mellem de to omgange at overbevise kommunisterne om, at de burde frafalde en streng fortolkning af aftalen om, at det var den »af den almindelige valgret bedst placerede« kandidat, som skulle blive i ringen, dvs. den, der havde opnået flest stemmer i første omgang. Fra Føderationen forsøgte man i stedet at få aftalen fortolket således, at det var den kandidat, der måtte skønnes at have de største chancer for at blive valgt i anden omgang, der burde opretholde sin kandidatur.

Kommunisterne imødekom i et vist omfang dette synspunkt. I 15 kredse trak den kommunistiske kandidat sig tilbage for en ikke-kommunistisk venstrekandidat, selvom han havde fået det højeste stemmetal i første omgang. Selvom denne taktik ikke alle steder gav sejr, skabte den nogle af gaullisternes mest bemærkede nederlag. Forsvarsminister Messmer blev således slået i Lorient af socialdemokraten Allainmat, der i første omgang havde fået færre stemmer end den kommunistiske kandidat, men i anden fik 3.000 flere end begge venstrekandidaterne tilsammen, øjensynlig centrumsdemokratiske stemmer, eftersom valgdeltagelsen i anden omgang var en smule lavere end i første. Da han sejrede med kun 2.410 stemmer, er

der her et klart eksempel på, at det var centrum, der sikrede ham sejren. En anden gaullistisk minister Sanguinetti besejredes på samme måde i den 25. parisiske valgkreds, hvor »klubkandidaten« Claude Estier trods lavere valgdeltagelser i anden omgang fik 2000 flere stemmer end $F_1 + C_1$ og dermed vandt med 166 stemmer. Der findes ganske vist også enkelte eksempler på, at en kommunistisk kandidat har været i stand til at opnå flere stemmer i anden omgang end venstrepartierne tilsammen i første, og de er så interessante, at der kan være grund til at vende tilbage til dem. Men hovedtendensen er dog, at en ikke-kommunistisk kandidat har vist sig bedre egnet til at erhverve centrumsstemmer i anden omgang.

(I øvrigt var den kommunistiske valgdisciplin ikke så fuldendt, som man syntes at regne med inden valget. I Yvelines VIII synes f. eks. 20 pct. af de kommunistiske vælgere at have svigtet den socialdemokratiske kandidat i anden omgang. Men pånyt var der her tale om en kreds, hvor Venstres sejr var sikker).

Det er dog ikke bare, fordi en radikal eller socialdemokratisk kandidat havde bedre muligheder for at trække centrumsvælgere, at en mere udbredt kommunistisk tilbagetrækning havde været den optimale valgstrategi set fra et venstresynspunkt, men i endnu højere grad, fordi centrumsdemokraternes tilbagetrækningsstrategi gik ud på ikke at genopstille der, hvor en gaullistisk kandidat stod over for en kommunistisk. I et stort antal kredse fik man således følgende mønster:

$$V_2 > C_2 \lessapprox C_1 + F_1 + (PSU_1) \begin{matrix} > V_1 \\ < V_1 + CD_1 \end{matrix}$$

(Ved $=$ forstås her $\pm$ 500).

Der ville her i en række kredse måske have været mulighed for, at den gaullistiske kandidat kunne være blevet besejret blot ved, at CD havde beholdt sin kandidat i ringen i anden omgang, eller subsidiært ved, at centrumsvælgerne i et vist omfang var gået til venstre, hvis venstrekandidaten havde været en ikke-kommunist.

Mulighederne herfor kan kun være blevet forbedret ved, at skolespørgsmålet, der traditionelt har skilt vandene mellem venstrefløjen af det kristelig-demokratiske M.R.P. og socialdemokratiet, vel for første gang i dette århundrede ikke spillede nogen rolle i valgkampen.

Føderationens præsident François Mitterand ytrede da også mellem første og anden omgang ønsker om at optage désistementsforhandlinger med centrumslederen Jean Lecanuet. Men disse planer bremsedes af et betingelsesløst kommunistisk veto.

Man har gjort gældende, at det socialistiske enhedspartis (PSU) opstilling af kandidater til første runde forringede venstrepartiernes chancer ved valget. François Mitterand skal tilmed have ytret, at denne strategi efter

hans skøn kostede venstre en halv snes mandater. Tankegangen er, at en fælles kandidat for det ikke-kommunistiske venstre i første omgang ville have placeret ham »aritmetisk« bedre end den kommunistiske og dermed ifølge de generelle tilbagetrækningsaftaler sikret ham genopstilling i anden omgang, hvor han ville have haft bedre muligheder for at slå den gaullistiske kandidat. Det er dog vanskeligt i en analyse af valgresultaterne at finde grundlag for denne opfattelse. Ganske vist finder man i 8 kredse mønstret $F_1 + PSU_1 > C_1 \begin{matrix} > F_1 \\ > PSU_1. \end{matrix}$ Men kun i et par kredse (Drome I og måske Eure-et-Loire III) blev venstre så velplaceret i første omgang, at man synes at have forlist mandater ved opstilling af en kommunistisk kandidat.

Under alle omstændigheder er der dog ingen tvivl om, at venstrepartierne ved konsekvent at følge den optimale tilbagetrækningstaktik i marginalkredse kunne have forhindret den V Republik i at opnå det spinkle absolutte flertal, som blev valgets resultat. Hvis man for marginal anvender kriteriet, at en flytning af 1000 stemmer fra den sejrende kandidat til den tabende ville have ændret udfaldet, var 39 gaullistiske sejre marginale.

Kriteriet er naturligvis meget primitivt i betragtning af, at de pågældende kredse svinger fra 21.295 afgivne stemmer (Belfort II) til 66.550 afgivne stemmer (Antony-Montrouge). Men for det følgende spiller dette ingen praktisk rolle.

I 17 af disse kredse var der tale om en duel mellem en gaullist og en kommunist, og i 8 af disse kan det igen siges med næsten fuldsætndig sikkerhed, at en ikke-kommunistisk venstrekandidat ville have sejret, al den stund venstrepartierne i første omgang tilsammen fik flere stemmer end gaullisten i anden, som igen fik flere end kommunisten: $C_2 < V_2 < C + F_1 + S_1$). (S dækker PSU og i enkelte tilfælde uafhængige socialister). Det drejer sig om kredsene:

Dieppe (Seine-Maritime I)
Longwy (Meurthe-et-Moselle VII)
Valence (Drôme I)
Périgueux (Dordogne I)
Ussel (Correze III)
Cormeilles-Sannois (Val d'Oise II)
Villeneuve-Saint-Georges (Vald-de-Marne VIII)
Antony-Montrouge (Hauts-de-Seine XIII)

Hertil kan man lægge i hvert fald 1 mandat i en ikke-marginal kreds med samme mønster, hvori det ikke-kommunistiske venstrefrafald var så stort, at det sikrede den gaullistiske sejr: Le Raincy (Seine-Saint-Denis IX), hvor den kommunistiske kandidat forliste over 10.000 føderationsstemmer.

Til disse 9 mandater kan man lægge 5 i marginale kredse, hvor der var et så betydeligt frafald af centrumsvælgere plus venstrevælgere, at en ikke-kommunistisk venstrekandidat burde have kunnet sejre:

28. og 16. valgkreds i Paris
Houilles Maison-Laffitte (Yvelines I)
Vierzon (Cher II)
Lyon I

Men en flytning af disse 14 mandater fra V Republik til venstrepartierne ville naturligvis ikke have sikret et venstreflertal i nationalforsamlingen. Det parlamentariske resultat var blevet, at Lecanuets centrumsdemokrater, den mest »atlantiske« af samtlige grupper, havde fået nøglestillingen i parlamentet, hvilket måske ikke har været uden betydning for den kommunistiske strategi.

Kommunisterne fortjener overhovedet særlig opmærksomhed, da udviklingen i fransk politik i de kommende år i høj grad vil afhænge af, hvorledes det kommunistiske parti, der for tiden er præget af indre brydninger, vil udvikle sig. I visse kredse har kommunistiske kandidater som nævnt formået at samle flere stemmer i anden omgang end venstrekandidaterne tilsammen i første. Selvom disse kredse er atypiske, og selvom »venstresolidariteten« næppe har nået samme omfang som ved Folkefrontsvalget i 1936 – et spørgsmål, der kunne fortjene en nærmere undersøgelse – vil de utvivlsomt blive brugt i den kommunistiske argumentation for, at »vælgerne ikke længere er bange for kommunisterne«.

Man kan skelne konturerne af et geografisk mønster i fordelingen mellem kredse, der følger adfærd $C_2 > C_1 + F_1 + (PSU_1)$, og kredse, der følger adfærd $C_2 < C_1 + F_1 + (PSU_1)$. Det første mønster finder man således i flere kredse i »de nye grønne forstæder«, H.L.M. forstæderne, om man vil, og en del steder i provinsen, mens den sidste er generel og stedvis stærkt udtalt i de gamle »sorte« forstæder. Et lignende mønster kan ses i den kommunistiske stemmefremgang i første omgang. Den er i Paris påfaldende beskeden – 7.000 stemmer – sammenlignet med provinsen: 12.828 i Rhône (Lyon), 12.069 i Doubs, og i de nye forstæder: Essonne 13.955 eller i udprægede landkredse som Pyrénées Orientales: 13.782, Ariège: 7.820, Gard: 5.973.

Det, der skjuler sig bag de sidste tal, er formentlig det fænomen, man har kaldt »venstrepoujadismen«, som man i de senere år har kunnet spore inden for landboorganisationerne, navlig syd for Loire. Den grønne forstadskommunisme kontra stagnationen i de gamle sorte forstæder lader sig næppe forstå uden en økologisk undersøgelse, idet man dog straks kan gøre gældende, at de kommunistiske mandater i de gamle forstæder har været sikre, hvorimod de i de nye har været marginale. Alligevel er det

interessant, at kommunistiske kandidater her i flere kredse har kunnet trække flere stemmer i anden omgang end det samlede venstre i første. Der kan være tale om forskellige alderstrukturer i de to områder. Men helt lader fænomenet sig næppe forklare uden hensyntagen til de pågældende kandidaters særlige egenskaber. I en række kredse er der tale om kandidater, der har gjort sig lokalt fordelagtigt bemærkede som borgmestre.

På den anden side har de ikke-kommunistiske vælgere i påfaldende grad svigtet flere af de udprægede apparatjik-folk som f. eks. Etienne Fajon, der var modstander af »åbningen til højre« og i anden omgang havde en tilbagegang svarende til 37 pct. af de ikke-kommunistiske venstrevælgere i første omgang. Det må dog nævnes, at kredsen var sikker.

Alt i alt er billedet flimrende. Den afvisende kommunistiske holdning over for både en mere udbredt tilbagetrækning end »aritmetisk« berettiget til fordel for ikke-kommunistiske venstrekandidater og modstanden mod tilbagetrækningsaftaler mellem Centrum og Føderationen er dog forståelig nok. Begge dele ville helt overvejende have gavnet det ikke-kommunistiske venstre og måske skabt grundlag for en genoplivelse af det samarbejde mellem folkerepublikanere, socialdemokrater og radikale, som var den bærende regeringsalliance i den fjerde republik, så kommunisterne ville risikere påny at komme ud i den isolation, der ramte dem i 1947.

Det, det her drejer sig om, er i virkeligheden: hvad skal der komme efter de Gaulle? Endnu tydeligere efter valget end før har det kommunistiske parti søgt at anlægge en kurs, der påny kan gøre det regeringsfähigt[6]). Det har accepteret tanken om en magtovertagelse ved hjælp af stemmeseddelen. Men er det dermed hørt op med at være »et revolutionært parti« i den forstand, at det anser en magtovertagelse for *definitiv* og ikke ville være rede til at give magten fra sig ved et valgnederlag? Når man ser på stabiliteten i den franske vælgeradfærd, kan det forekomme at være et spørgsmål af rent akademisk interesse. Men det vil alligevel komme til at præge udviklingen i forholdet mellem det kommunistiske og det ikke-kommunistiske venstre i de kommende år. *Le Mondes* chefredaktør Hubert Beuve-Méry udtalte straks efter valget:

»– de franske, der spørger, om kommunisterne, hvis de kom til magten ad demokratisk vej, i givet fald ville vende tilbage til oppositionen ad samme vej, er og vil længe forblive talrige«[7]).

Når man stiller spørgsmålet om gaullismens fremtid efter de Gaulle, er det fristende at se på en delvis analog situation fra den IV republiks tid, da de Gaulle i 1953–54 trak sig midlertidigt ud af aktiv politik og gav de gaullistiske deputerede frie hænder. Man fik regeringer baseret på samar-

[6]) *Le Nouvel Observateur*, 5/4 1967.
[7]) *Le Monde* 14/3 1967.

bejde mellem forskellige gaullistiske grupper og forskellige centrums-, højre- og venstregrupper. Regeringen Antoine Pinay tiltrak højrefløjen af gaullisterne, regeringen Mendès France venstrefløjen og ved valget i 1956 forsvandt gaullisterne næsten helt. Vil den samme udvikling ikke opstå efter de Gaulle?

Der er tegn på, at gaullismen i dag »har slået rødder«, f. eks. premierminister Georges Pompidous valgsejr allerede i første omgang. Men på den anden side er generalens følge heterogent, og den dag, han er borte, er det svært at se, hvorledes denne skare vil holde sammen.

Hvor stor er afstanden mellem venstrefløjen af gaullisterne og dele af føderationen? Eller mellem højrefløjen og dele af centrumsdemokraterne? Hvor store uoverensstemmelser er der i grunden om udenrigspolitikken? Det var karakteristisk for valgkampen, at hverken udenrigs- eller endda forsvarspolitikken – *force de frappe* – spillede nogen nævneværdig rolle. Baggrunden herfor er dobbelt. På den ene side oppositionens fornemmelse af, at det ikke var hensigtsmæssigt at angribe de Gaulle på denne front, på den anden, at udenrigspolitikken omgående ville afsløre dybe uoverensstemmelser mellem det kommunistiske og det ikke-kommunistiske venstre.

Det er ikke givet, at disse ikke kan overvindes, navnlig ved en dybtgående ændring i de internationale konjunkturer. Det var til syvende og sidst den internationale udvikling, der førte til tripartismens sammenbrud i 1947. Men endnu er man ikke så vidt, og dermed er også sagt, at venstrepartierne ikke endnu er et reelt regeringsalternativ. De kan først blive det den dag, de enes om et regeringsprogram.

Men man ville *efter* de Gaulle ikke have svært ved at forestille sig et regeringsalternativ spændende fra det ikke-kommunistiske venstre over en del af centrumsdemokraterne til en del af gaullisterne. Det er vel endog sandsynligt, at det nye parlament i en vis forstand kan bane vejen for en sådan udvikling. At den kandidat, oppositionen samledes om med henblik på valget af formand, var Gaston Defferre, der klart har arbejdet for en genskabelse af »den tredie styrke« i stedet for samarbejdet med kommunisterne, kan udlægges i denne retning.

Måske også et andet fænomen, som er karakteristisk for den nye forsamling, dens relativt betydelige antal »teknokrater«, som efter deres placering og kvalifikationer utvivlsomt vil komme til at præge arbejdet.

Mendès France var den første franske regeringschef udgået af Ecole des sciences politiques. Giscard d'Estaing var den første finansminister udgået af den celebre Ecole Nationale d'Administration. I den nye nationalforsamling er han ikke den eneste *ancien élève de l'E.N.A.* Der findes en hel række af denne nye type »mandarinpolitikere«, teknokrater og embedsmænd, der har valgt at blive deputerede. De fleste er i gaullisternes rækker.

Men de optræder også i andre grupper: Pierre Sudreau, der har gjort sig bemærket som en af Frankrigs mest dynamiske administratorer, har søgt tilknytning til centrumsdemokraterne. I Føderationen er der et islæt af samme type, til dels kommet fra den politiske klubbevægelse.

Den samfundsfaglige viden, som er repræsenteret i det nye parlament, turde overgå, hvad man har haft til rådighed i tidligere nationalforsamlinger. Alene i kraft af denne »kvalitative« udvikling, er det sandsynligt, at parlamentet vil komme til at spille en større rolle end dets to forgængere i denne republiks levetid. Der vil blive skarpe debatter. De vil dog nok mindre komme til at følge de mytologiske, doktrinære og sentimentale mønstre, der har spillet så stor rolle i fransk politik, men få en mere saglig og pragmatisk karakter.

Vil kommunisterne, der mere end noget parti er præget af en stram dogmatik og romantiske myter, myten om revolutionen og om folkefronten, kunne tilpasse sig denne udvikling? I modsat fald må det forekomme sandsynligt, at den politiske magt stadig vil komme til at ligge et eller andet sted i centrum. Er det foreneligt med den forfatning, de Gaulle har skabt? Under alle omstændigheder må den præsidentkandidat, der skal gøre sig håb om at sejre ved et folkevalg, – som i Amerika – befinde sig et eller andet sted i nærheden af centrum, den ene lidt til højre, den anden lidt til venstre for det. Men det vil blive svært at genskabe det af præsidentvalget indicerede topartisystem i nationalforsamlingen efter de Gaulle.

Er det nødvendigt for, at forfatningen kan fungere? Næppe. Der er intet i vejen for, at en ny præsident vil kunne fortolke forfatningen i mere parlamentarisk retning, og at en regeringsdannelse vil kunne gå på tværs af de linier, der skiller grupperne ved præsidentvalget, selvom det ikke er sket i de Gaulles tid, hvor den parlamentariske situation aldrig har nødvendiggjort en sådan løsning, og hvor man ikke ved, hvad de Gaulle ville have gjort, hvis hans eget parti var kommet i mindretal ved valget.

Om den stabilitet, der har præget valget vil holde sig ved næste parlamentsvalg, som normalt skulle finde sted i 1972, er naturligvis i øvrigt et åbent spørgsmål. Der vil til den tid være sket ikke uvæsentlige forskydninger i vælgerkorpsets aldersfordeling. Vælgerpyramiden vil blive væsentligt bredere i bunden og samtidig smallere i toppen, da de store unge årgange nu kommer til, og de store gamle årgange reduceres.